

O problematiku osvojení jsem se zajímala již během magisterského studia na Právnické fakultě Univerzity Karlovy a na téma „Pravomoc státních a nestátních subjektů při vzniku osvojení“ jsem obhájila svou diplomovou práci. Díky jednoročnímu studiu na Právnické fakultě Technické Univerzity v Drážďanech v rámci programu Erasmus jsem se mohla věnovat otázce osvojení a její právní úpravě také ve Spolkové republice Německo. Materiály a poznatky načerpané při tomto zahraničním studiu jsou pro mne velmi cenným zdrojem informací a zároveň výzvou, abych se osvojením a jeho zprostředkováním zabývala i nadále, a to mimo jiné právě v kontextu s právní úpravou německou. V neposlední řadě je to také vývoj právní úpravy v České republice v oblasti osvojení, zejména pak novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí¹, který mne vedl k tomu, abych se osvojením, jeho předpoklady, podílem nestátních subjektů na vzniku osvojení a zprostředkování osvojení opět zabývala na stránkách této rigorózní práce.

Tato látka je i v současné době nad míru aktuální. V teorii i v praxi se neustále diskutuje možný rozsah účasti jiných než státních subjektů na procesu osvojení a rozsah jejich případných oprávnění. Jistě nejde o pouhé teoretizování, úprava procesu osvojení a práv a povinností jednotlivých subjektů na tomto procesu zúčastněných má dalekosáhlé praktické dopady, zejména pak ve velmi citlivé oblasti zdravého duševního a fyzického vývoje dítěte. Právě praktické zkušenosti s dosavadní právní úpravou vedly k poměrně zásadní novelizaci zákona o sociálně-právní ochraně dětí, o které bude řeč dále. Nemůžeme ale nahlížet na problém osvojení zcela jednostranně pouze z pohledu zájmu dítěte, který je prvořadý. Osvojení se totiž také závažně dotýká i jiných osob, zejména biologických rodičů a budoucích „právních“ rodičů – osvojitelů. Protože dochází ke kolizi několika

---

¹ Zákon č. 134/2006 Sb. ze dne 14.3.2006, účinný od 1.6.2006, kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

základních lidských práv zaručených ústavním pořádkem a mezinárodními smlouvami, jde o velmi citlivou oblast, k jejíž právní úpravě musíme přistupovat s největší opatrností.

Situace v otázkách osvojení byla právem kritizována vzhledem k nepoměru počtu dětí umístřovaných do ústavní výchovy (2.109 dětí soudním rozhodnutím v roce 2005), počtu žadatelů, kteří o osvojení dítěte žádají (2.500 žadatelů k 31.12.2005), a dětí skutečně osvojených (615 dětí za rok 2005)². Zájmem společnosti by mělo být tyto děti co nejdříve umřřovat do náhradní rodinné péče, neboť je prokázáno, že ústavní výchova má negativní vliv na rozvoj dítěte. Dítěti totiž nemůže nikdy nahradit citové prostředí rodiny.

Ačkoliv název mé rigorózní práce zní „Podmínky osvojení a jeho zprostředkování“, nebylo by vhodné se ihned bez obecného uvedení do problematiky osvojení zabývat konkrétními podmínkami osvojení. Je třeba nejdříve uvést pojem osvojení a jeho druhy (kapitola č. II.). Ve III. kapitole se pak zabývám nejprve historickým vývojem právní úpravy osvojení, předpoklady osvojení, jeho podmínkami, zprostředkováním osvojení, samotným řízením před soudem a možností nestátních subjektů (tzv. pověřených osob) podílet se na osvojení. Otázka pravomocí jednotlivých subjektů (ať státních či nestátních) se promítá ve všech bodech třetí kapitoly, těžiště leží zejména ve 4. a 5. podkapitole III. kapitoly. Závěrem III. kapitoly se věnuji navrhovaným změnám v právní úpravě osvojení (úprava *de lege ferenda*) a ve IV. kapitole rozebírám jednotlivé aspekty osvojení v německé právní úpravě.

---

² Roční výkaz o výkonu sociálně právní ochrany dětí za rok 2005 zpracovaný Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR.